

ОСНОВНІ ШКІДНИКИ СХОДІВ СОНЯШНИКУ В СУМСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Деменко В. М., к.с.-г.н, доцент

Аннишинець Р. В., студ. 5 курсу ФАТП, спец. «Захист рослин»

Ще не так давно, Сумська область, була чи не провідною областю України з вирощування цукрових буряків, та виробництва цукру. Та на превеликий жаль, все це відійшло в минуле. Проте, проблеми з вирощуванням цієї культури, ще певною мірою відображаються на інших сільськогосподарських культурах. Хоч цукровий буряк майже зник з посівних площ Сумської області, шкідники, що його пошкоджували, залишилися. І мало того, вони перейшли і пристосувалися до інших культур, як приклад – сірий буряковий довгоносик на соняшнику. Звичайно, цей шкідник не є основним, проте є досить поширеним. Соняшник пошкоджує велика група шкідників, більшість із яких багатодні. За характером пошкоджень їх поділяють на такі групи:

- шкідники сходів – дротяники, несправжні дротяники, кравчик європейський, довгоносики (сірий буряковий і чорний), степовий цвіркун, саранові, личинки підгризаючих совок;
- шкідники стебел – соняшникова шипоноска, соняшковий вусач, стебловий метелик;
- шкідники листя – лучний метелик, гусениці листогризучих совок, павутинний кліщ, геліхризова попелиця, саранові;
- шкідники кошиків і насіння – соняшникова вогнівка.

До основних шкідників сходів соняшнику в Сумській області належать:

- **дротяники** – личинки жуків коваліків (посівного, смугастого, темного). Завдають великої шкоди сходам соняшнику. Пошкоджують насіння, яке проростає, перегризають проростки, корінці або вигризають у них глибокі ямки. Пошкодження небезпечні навіть у фазі трьох-чотирьох справжніх листків;

- **сірий буряковий довгоносик** – трапляється повсюди, найчисленніший у центральному і східному Лісостепу. Поліфаг, крім буряків, пошкоджує соняшник, бобові та багато інших культур, а також бур'яни. Жук об'їдає сім'ядолі, пошкоджує паростки, які ще не вийшли на поверхню. При появі справжніх листків жуки об'їдають їх краї;

- **озима совка** – надзвичайно небезпечний багатодіний шкідник. Гусениці її пошкоджують понад 50 видів рослин. Найбільше шкодять бурякам, соняшнику, кукурудзі, овочевим, іншим просапним культурам, озимим пшениці, житу та ріпаку;

- **італійський прус** – трапляється повсюдно (рідше в Поліссі). Поліфаг. Пошкоджує різні сільськогосподарські й лісові культури: хлібні злаки, кукурудзу, бобові, соняшник, овочеві, баштанні, технічні, лікарські, виноград і плодові дерева, лісові породи.

Задля уникнення поширення шкідників сходів соняшнику, найбільш доцільним є – агротехнічний метод, а саме: дотримання сівозміни з поверненням соняшнику на попереднє місце через 8–10 років; кращі попередники: зернові колосові культури, кукурудза та інші просапні, а після гороху, квасолі, сої, ріпаку – через 1–2 роки; просторова ізоляція насінницьких посівів від товарних, минулорічних; старих бурячищ і посівів багаторічних трав не менш як за 1000 м.

В ході проведених досліджень в умовах ТОВ «АФ Козацька» Конотопського району у 2015 році, на гібриді: Опера ПР фірми «Singenta», та сорті Флагман були виявлені наступні шкідники сходів соняшнику: сірий буряковий довгоносик, дротяники, гусениці озимої совки. Сірий буряковий довгоносик у фазу сходів на посівах соняшнику сорту Флагман заселяв 1,2% рослин, його чисельність становила 0,7 особин/100 рослин, гібриді Опера ПР – 0,9% і 0,5 особин/100 рослин, відповідно. У фазу однієї пари справжніх листків на сорті Флагман спостерігалось 2,4% заселення, на гібриді Опера ПР – 1,9% заселення. Чисельність шкідника на сорті Флагман становила 1,5 особин/100 рослин, на гібриді Опера ПР – 1,4 особин/100 рослин. У фазу двох справжніх листків на сорті Флагман спостерігалось 4,6% заселених рослин, чисельність сірого бурякового довгоносика становила 1,7 особин/100 рослин. В дану фазу на гібриді Опера ПР було заселено 2,7% рослин, чисельність шкідника була 1,5 особин/100 рослин. Така чисельність шкідника не перевищувала економічний поріг шкодочинності (ЕПШ 2 жука/м²). Суха спекотна погода сприяла активності сірого бурякового довгоносика.

Геліхризова попелиця (*Brachycaudus helichrysi* Kalt.) з весни харчується на сливі, абрикосі, персику, аличі. Мігрує на соняшник з кінця травня, в масі в другій половині червня. Імаго та личинки пошкоджують рослини – висмоктуючи сік з листків. Пошкоджене листя деформується, жовтіє та відмирає. Відсоток заселених рослин шкідником різнився за фазами розвитку та по сортах. В фазу бутонізації відсоток заселеності шкідником сорту Флагман складав 16%. На гібриді Опера ПР заселення складало 14%. У фазу початку цвітіння на посівах соняшнику заселеність рослин шкідником зростала, на сорті Флагман заселено було 63% рослин, на гібриді Опера ПР – 58%. Така чисельність шкідника перевищувала економічний поріг шкодочинності. Такий стан посівів потребував проведення захисних заходів. Було проведено обробку інсектицидом Децис f-Люкс 25 ЕС, КЕ з нормою витрати 0,3 л/га. Після використання інсектициду заселеність шкідником значно знизилась і складала на сорті Флагман 5%, на гібриді Опера ПР – 4%. Технічна ефективність препарату Децис f-Люкс 25 ЕС, КЕ на сорті Флагман становила 92,06%, а на гібриді Опера ПР – 93,1%.